

Список використаних джерел

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків. Консум. 2001. 656 с.
2. Громадянське суспільство : проблеми і напрями інституційного розвитку : навч. посіб. уклад. : Ю. П. Сурмін, Т. П. Крушельницька, В. В. Карлова та ін. ; за заг. ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. П. Сурміна. К. НАДУ. 2008. 56 с.

УДК 005.33

Шипіцина Є.С., аспірантка спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Рудік О.М., к. політ. н., доц., доцент кафедри історії та політичної теорії

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

**ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ КРИЗИ:
УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ**

В умовах воєнного стану багатьом громадянам нашої держави доводиться робити вибір на користь безпеки, покинути свої домівки, шукати прихисток в інших регіонах держави та країнах Європи. Перед публічним управлінням загальною середньою освітою постають виклики, які вимагають негайного вирішення. Першим є постійна зміна розподілу здобувачів освіти між різними регіонами держави, а також “подвоєння”, що пов’язане з вимушеним навчанням учнів-переселенців одночасно як в закладах загальної середньої освіти України так і за кордоном.

Законодавство України та ряду країн Європи передбачає обов’язкове навчання в місцевих закладах загальної середньої освіти для всіх дітей незалежно від їх статусу. Так, згідно вікових категорій в Україні (від 6 до 18), Республіці Польща (від 7 до 18 років), Чехії та Німеччині (від 6 до 15 років), Словаччині, Італії, Іспанії та Франції (від 6 до 16 років), тому українські здобувачі освіти, знаходячись за кордоном мають обов’язки передбачені місцевим законодавством. В кожній із європейських країн діють спеціальні програми та проекти підтримки, що допомагають українським дітям адаптуватися до нових умов, мовного середовища та передбачають індивідуальний підхід до навчання шляхом створення спеціалізованих шкіл або окремих класів. Наприклад у Франції діє мережа “URE2A”, що забезпечує навчання дітей-переселенців французькій мові та їх адаптацію способом створення спеціальних класів. Нормативно-правове забезпечення України у сфері загальної середньої освіти також передбачає індивідуальні освітні траєкторії для кожного учня, що стало ефективним інструментом в контексті оцінювання навчальних досягнень в кінці 2021 – 2022 навчального року. Наприклад, згідно Закону України “Про повну загальну середню освіту” річне оцінювання могло здійснюватися на основі попередніх досягнень, що вирішило проблему учнів, які знаходились за кордоном і не могли відвідувати дистанційні уроки або виконати освітню складову у повному обсязі. Також, учням категорії внутрішньо-переміщених осіб з тимчасово окупованих територій або зони активних бойових дій, які втратили або не мали можливості надати документи для зарахування в інший заклад загальної середньої освіти їх навчальні досягнення облікували в окремих журналах та за результатами надавали довідку, що містить інформацію про результати оцінювання та опис матеріалу, яким оволодів учень.

Реформа загальної середньої освіти розрахована на довгостроковий період адже нові стандарти мають бути введені до 2027 року. Ефективність реформи визнана як вітчизняними дослідниками так і учасниками освітнього процесу, адже в кризових умовах на прикладі пандемії Covid-19 впровадження діджиталізації освіти сприяло її доступності для всіх учнів. Під час воєнного стану спостерігається тенденція на вдосконалення діджиталізації. Та не вирішена на державному рівні проблема

“подвоєння” сприятиме зниженню якості та порушенню права на освіту українських громадян, а також сприятиме неефективності публічного управління загальною середньою освітою на місцях.

Державний стандарт загальної середньої освіти в країнах Європи суттєво відрізняється від Українського. По-перше це “національні” предмети обов’язкові для вивчення, друге – спеціальні класи для поглибленого вивчення окремих предметів, які забезпечують підготовку на високому рівні в обраних галузях знань. Наприклад в Польщі після здобуття повної загальної середньої освіти учні мають можливість отримати професійно-кваліфікаційний сертифікат “Vocational Qualification Certificate” або “Certificate of Professional Qualification”. На відміну від українського ЗНО (зовнішнього незалежного оцінювання) або НМТ, що забезпечує оцінку здібностей та рівня підготовки для вступу у ВНЗ, сертифікат професійної кваліфікації в Польщі є документом, який засвідчує, що власник має необхідні знання та практичні навички, які дозволяють працювати або продовжувати своє навчання в спеціалізованих професійних коледжах. В Україні навчальний процес організовано таким чином, щоб сформувати знання та розвивати навички з усіх предметів, а в Німеччині виокремлюють спеціалізовану освіту, що базується на практичних заняттях з окремих предметів, які обирає учень в залежності від майбутнього професійного спрямування. Таким чином українські діти за кордоном згідно чинного законодавства країн мають навчатися в місцевих школах. Здебільшого подолання мовного бар’єру та адаптація здійснюється способом зарахування до спеціальних класів. Наприклад український учень 6 класу в Польщі зарахований до 5 класу і єдиною причиною є мовний бар’єр, хоча освітня програма з математики 6 класу Польщі відповідає програмі з математики 7 класу в Україні. Більшість учнів за кордоном проходять навчання як в українських школах дистанційно, так і в місцевих. Зокрема в першому випадку спостерігається тенденція самоосвіти, адже графіки проведення уроків співпадають і учні мають робити вибір на користь іншої країни. Наступним важливим фактором є невизначеність українських педагогів, адже тестування з окремої теми не є показником засвоєння матеріалу. До того ж дублювання оцінювання з окремого предмету школи за кордоном не відповідає змісту, географія 8 клас “Фізична географія України”, а в Польщі – “Фізична географія Польщі”. Через перевантаження відбувається зниження якості освіти, так як учні за кордоном у “вільний час” надають перевагу мовним курсам, адже кожна країна має свої вимоги до навчання дітей-переселенців, і якщо батьки не відповідають цим вимогам, то можуть бути притягнені до відповідальності, позбавлені соціальних пільг або вимушені сплатити штраф.

В Україні документ про повну загальну середню освіту, що була здобута в іншій країні визнається і є підставою для вступу до закладів профтехосвіти, коледжів, університетів. Та в кризових умовах виникає наступна ситуація: учень 10 класу тимчасово перебуває в Німеччині, після проходження мовних курсів (1 рік) буде зарахований до 9 класу, продовжувати навчання в українській школі стає неможливим із-за перенавантаження у зв’язку з різними програмами. До 11 класу в Україні учня не зараховано, але через рік сім’я учня повертається і він буде вимушений вступити до 11 класу втративши рік, бо в Німеччині документ про повну загальну середню освіту отримати можливо було б лише через 3 роки. Вступати до українського ВНЗ учень буде склавши ЗНО за українською програмою.

В кризових умовах держава має зосередитись на людському капіталі, тому перед публічним управлінням освітою постає завдання – вирішити проблему здобуття загальної середньої освіти учнів, що тимчасово перебувають за кордоном. Перспективами може бути домовленість на державному рівні щодо українських переселенців, що включатиме навчання в закладах загальної середньої освіти лише за кордоном або здобуття освіти тільки в українських школах он-лайн, що не буде каратися як порушення місцевого закону.

Список використаних джерел:

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>